

ПРВА СТАТУСНА КОНФЕРЕНЦИЈА

ХАГ, 26. ФЕБРУАРА 2003. ГОДИНЕ

Судски чиновник: Устаните молим.

Међународни кривични суд за бившу Југославију засједа.

Судија Волфганг Шомбург: Добар дан, изволите сјести. Молим госпођу секретара да најави предмет.

Секретар: Добар дан, часни Суде. Ово је Предмет ИТ 0367 и тужилац против Војислава Шешеља.

Судија: Молим да се стране представе.

Тужилаштво: Добар дан у име тужилаштва. Тужилац Данијел Саксон, референт за предмет Кимберли Кембл и ја сам Урц Ретзлаф.

Судија: Видим да нема заступника одбране. Даћу вам одмах ријеч само сам објавио да сам само пре пар тренутака добио ваше писмо преведено на енглески којим нас обавештавате да сте одлучили да се сами браните у поступку, као што сте већ изјавили, који ми припремамо за вас. Ви даље изјављујете цитирам „инсистирам да ми доставите сва судска документа и материјал Тужилаштва мени лично и ексклузивно на српском језику“. Ви ћете то добити, ми смо добили ваш захтев вратићемо се на питање вашег заступника касније.

Др Шешељ, ви сте одлучили да се добровољно предате да дођете овде у Хаг из Београда да бисте побијали оптужбе које су покренуте против вас, које су подигнуте против вас. Ове оптужбе се налазе у оптужници од 15. јануара 2003. године. Оне су прегледане и потврђене од стране једног другог судије овог међународног суда 14. фебруара 2003. године.

Др Шешељ, основа за чињеницу да након вашег доласка у Хаг ви сте ухапшени и истог тог дана, а то је био понедељак 24. фебруар 2003. године, доведени сте у притворну јединицу Уједињених нација. Разлог и правна основа за то је налог за хапшење који је издат 14. фебруара 2003. године од стране сталног судије овог Суда. Председник овог Суда је јуче доделио овај предмет Расправном вијећу два којим ја председавам. У том својству, др Шешељ, желео бих да вам поставим неколико питања. Прво питање је само у сврху идентификације. Нема никакве везе са самим предметом, а свакако не са тачкама оптужнице. Будите љубазни и реците нам ваше пуно име и презиме за записник.

Др Војислав Шешељ: Војислав Шешељ.

Судија: Хвала. Име вашег оца, име ваше мајке, молим вас.

Др Војислав Шешељ: Никола и Даница.

Судија: Молим вас датум и мјесто вашег рођења.

Др Војислав Шешељ: 11. октобар 1954. у Сарајеву.

Судија: Шта сте били по занимању пре него што сте дошли у Холандију?

Др Војислав Шешељ: Ја сам доктор правних наука, редовни професор Правног факултета и био сам члан републичког и федералног парламента.

Судија: Хвала. И које је ваше последње место боравка и тачна адреса?

Др Војислав Шешељ: Београд, Батајница, Посавског одреда 36.

Судија: И на крају да ли сте ожењени, имате ли дјеце?

Др Војислав Шешељ: Да, ожењен сам и имам четири сина.

Судија: Хвала, др Шешељ. Поступак данас приликом вашег првог ступања пред Суд по правилу 62 нашег Правилника о поступку и доказима се чини као формалност, али ви као правник знате да је то врло важна тачка у поступку за цијели поступак. Основа поступка је сљедећа. Тужилаштво је затражило од судије овог Суда да потврди оптужницу продигнуту против вас на прима фација основи у вашем одсуству. У исто вријеме је покренут захтјев за налог за хапшење да би вам се ускратила слобода. Обично друга страна у овом предмету, у овом случају ви др Шешељ, имали бисте право да будете информисани о томе пре него што се донесе одлука о природи налога за хапшење, али то није било могуће па данас ћете имати могућност да оспоравате и оптужницу и ускраћивање слободе. Да бисте боље схватили шта се дешава дозволите да вам изнесем сљедеће информације прије него што пређем на читање оптужнице.

Др Шешељ ваше је право да ћутите. Као што је то утемељено у члану 14. Конвенције о цивилним и политичким правима Уједињених нација. Из тога не може да се извуче ништа што би било на вашу штету. Једино што може да се извуче је у правилу 62 мало 4, у нашем Правилнику о поступку и доказима у којима пише: „Уколико се оптужени изјасни о кривици ни на првом и ни на каснијим ступањима пред Суд у његово име навести да се изјашњава да није крив“. Али морам да вас упозорим истовремено да све што кажете у судници може да се користи и против вас као доказ. Фер је да вас упозорим и на другу страну новчића. Опште је правило у свим судницама у свијету је да свака врста суштинске сарадње је у вашу корист. У случају да не дође до фазе изрицања казне ваша сарадња ће бити у интересу да се убрза поступак. У случају, а морам да нагласим, само у случају да дође до фазе изрицања казне оваква врста суштинске сарадње увек ће се узимати вама у корист.

Господине Шешељ, да ли сте разумели овај први дио поступка?

Др Војислав Шешељ: Разумео сам.

Судија: Хвала. А сада да пређемо на други дио. Правило 45 нашег Правилника о поступку и доказима омогућава у параграфима А сљедеће. „Кад год захтевају интереси правде осумњиченима и оптуженима који немају средстава да плате браниоца бранилац ће се додијелити“. А под Г: „Осумњичени или оптужени који одлучи да се сам брани о томе одмах писмено обавештава секретара“. Очигледно ви сте одабрали ову другу опцију. Без обзира на то морам у закључку да нагласим да ћете увек имати право на таквог заступника који би вам био додијељен, јер нема сумње то ће олакшати вашу одбрану посебно у односу на изузетно тешка правна питања, иако је вама познато право, ви знате право. Али као што вероватно знате ми морамо да поштујемо правила хибридног сета правила поступка и процедуре које долазе из комло система, а ми који долазимо из система грађанског права понекад се суочавамо са додатним проблемима када је реч о правним питањима. Нема сумње када је ријеч о чињеницама на вама је, а ја немам никакве сумње да сте ви довољно елоквентни, и да имате реторичке способности да изразите оно што желите у односу на чињенице, али када је ријеч о праву могло би бити у вашем интересу да имате заступника одбране. Могу ли вас питати да ли имате било какве намере да можда промените вашу одлуку или желите додатно време да бисте донели коначну одлуку у вези с тим да ли желите да имате помоћ? Ја наглашавам ријеч „помоћ“ то није или или, већ помоћ заступника одбране.

Др Војислав Шешељ: Моја одлука да се браним сам је дефинитивна. Могуће је да ћу ангажовати помоћника и правног саветника који се никада неће у моје име појављивати у овој судници. Неће наступати у овој судници. Дакле, ја задржавам ексклузивитет појављивања у овој судници са стране оптуженог. Али, ја немам потребе у неко скорије време да ангажујем ни

саветника ни правног помоћника. Сада је ред на тужилачкој страни да искаже шта има, ја за то време могу да размислим да ли ће ми нека помоћ требати.

Судија: Хвала. Пошто је чињеница да у овом тренутку у одсуству заступника одбране може бити тешко за вас да уопште дјелујете, да ли ви имате Правилник о поступку и доказима од 12. децембра 2002. године?

Др Војислав Шешељ: Да, добио сам. Добио сам сва релевантна правна документа осим текста Резолуције 827 од 25. маја 1993. и текста Резолуције 995. од 8. новембра 1994. године Савета безбедности Уједињених нација, па захтевам да ми се и то достави како би моја документација била комплетна.

Судија: Нема сумње добићете и ова документа која сте тражили што је пијре могуће. Нажалост, насупрот правилима о поступку и доказима ја пред собом имам тај документ само на енглеском, а ви имате право да тражите тај документ на језику који разумијете. А да сада саслушамо тачке оптужнице од 15. јануара без додатка. Молим секретара да прочита.

Др Војислав Шешељ: Ја инсистирам да се оптужница у целости прочита сходно правилу 62.

Судија: Нема сумње да ви имате право на то. Онда ћемо прочитати целу оптужницу са свим додацима. Било каква запажања од стране Тужилаштва?

Тужилаштво: Не, часни Суде.

Судија: Молим вас да почнемо са првим делом додатком 1 прије него што почнемо са додатком 2, ја ћу морати да питам Тужилаштво да ли има икаквих проблема ако будемо читали наглас имена наведених жртава у овом предмету, али на то ћемо доћи касније. Молим госпођу секретара да почне да чита полако.

Секретар: Да, часни Суде.

Тужилац Међународног кривичног суда за бившу Југославију, у складу са својим овлаштењима из члана 18. Статута Међународног кривичног суда за бившу Југославију, оптужује:

Војислава Шешеља за злочине против човечности и кршења закона и обичаја ратовања, како следи:

Оптужени Војислав Шешељ, син Николе Шешеља, рођен је 11. октобра 1954. године у Сарајеву, у Републици Босни и Херцеговини. Дипломирао је на Правном факултету Универзитета у Сарајеву. Факултетску диплому стекао је 1976, звање магистра 1978, а доктора наука 1979. године. Од 1981. до 1984, предавао је политичке науке као асистент на Сарајевском универзитету.

Мада је почео као комуниста, Војислав Шешељ је на крају постао критичар комунистичког режима у бившој Југославији, а почетком осамдесетих година склопио је блиске везе са групом српских националиста. Године 1984. осуђен је за „контрареволуционарну делатност“ и изречена му је казна од осам година затвора. Након што му је Врховни суд Социјалистичке Федеративне Републике Југославије смањио казну, пуштен је из затвора 1986. године.

Кад је пуштен на слободу, Војислав Шешељ се настанио у Београду и наставио да се бави националистичком политиком. Године 1989. отпутовао је у САД и упознао председника Четничког покрета у слободном свету Момчила Ђујића, који га је на дан 600. годишњице Косовске битке - 28. јуна 1989. године - именовao за четничког војводу, што значи вођу. Након што му је додељена та титула, Војислав Шешељ је путовао по САД, Канади, Аустралији и

Западној Европи сакупљајући средства којима ће финансирати своју националистичку делатност. Дана 23. јануара 1990. године, Војислав Шешељ је постао вођа Српског слободарског покрета, а 14. марта 1990. ушао је у коалицију са Вуком Драшковићем, такође српским националистом, и основао Српски покрет обнове - СПО.

У јуну 1990. године, Војислав Шешељ је основао странку Српске народне обнове, која је касније преименована у Српски четнички покрет. На изборима у децембру 1990. године, његова странка је освојила скоро 100.000 гласова. Убрзо након тога, власти СФРЈ су забраниле Српски четнички покрет. Дана 23. фебруара 1991. године, Војислав Шешељ је изабран за председника новоосноване Српске радикалне странке - СРС. У јуну 1991. године постао је члан Скупштине Републике Србије. На готово свакодневним митинзима и током предизборне кампање, позивао је на јединство Срба и на рат против „историјских непријатеља“ Србије, односно против становништва хрватске, муслиманске и албанске националности на територији бивше Југославије. Више релевантних историјских и политичких чињеница износи се у Додатку 1 ове оптужнице.

Индивидуална кривична одговорност

Члан 7(1) Статута Међународног суда

Војислав Шешељ сноси индивидуалну кривичну одговорност за злочине који се наводе у члановима 3 и 5 Статута Међународног суда и који су описани у овој оптужници, које је он планирао, наредио, подстицао, починио или чије је планирање, припрему или извршење на други начин помагао и подржавао. Кад у овој оптужници користи ријеч „починити“, тужилац нема намеру да сутерише да је оптужени физички починио све злочине за које се терети као лично одговоран. Реч „починити“ у овој оптужници укључује учествовање Војислава Шешељ у удруженом злочиначком подухвату. Кад у овој оптужници користи ријеч „подстицао“, оптужба оптуженог Војислава Шешељ терети да је својим говорима, изјавама, радњама и/или пропустима допринео да се код извршилаца створи одлука да почине наведена кривична дела.

Војислав Шешељ је учествовао у удруженом злочиначком подухвату. Сврха тог удруженог злочиначког подухвата била је да се, чињењем злочина који представљају кршење одредби чланова 3 и 5 Статута Међународног суда, већина Хрвата, муслимана и других становника несрпске националности силом трајно уклони са отприлике једне трећине територије Републике Хрватске и великих делова Босне и Херцеговине, као и из неких делова Војводине у Републици Србији, како би та подручја постала део нове државе под доминацијом Срба. У Хрватској су та подручја обухватала области које су српске власти називале „САО Крајина“ односно Српска аутономна област Крајина, „САО Западна Славонија“ и „САО Славонија, Барања и западни Срем“ (након 19. децембра 1991, „САО Крајина“ се појављује под називом РСК (Република Српска Крајина), а дана 26. фебруара 1992, САО Западна Славонија и САО Славонија, Барања и западни Срем ушле су у састав РСК), те „Дубровачку републику“. У Босни и Херцеговини, та подручја су обухватала Босански Шамац и Зворник.

Злочини наведени у овој оптужници били су део циља овог удруженог злочиначког подухвата, а Војислав Шешељ је имао свијест и намјеру потребне за почињење сваког тог злочина. Алтернативно, злочини наведени у тачкама од 1 до 9 и од 12 до 15 ове оптужнице били су природне и предвидиве последице остварења циља овог удруженог злочиначког подухвата, а Војислав Шешељ је био свестан да су такви злочини могући исход остварења удруженог злочиначког подухвата.

Горе наведени удружени злочиначки подухват настао је пре 1. августа 1991. и трајао најмање до децембра 1995. Војислав Шешељ је учествовао у овом удруженом злочиначком подухвату до септембра 1993, кад је дошао у сукоб са Слободаном Милошевићем. Војислав Шешељ је на остварењу циља удруженог злочиначког подухвата радио у договору са више појединаца. Сваки учесник или саизвршилац у склопу удруженог злочиначког подухвата одиграо је своју улогу или више улога које су значајно допринеле у остварењу циља овог подухвата. Међу осталим појединцима који су учествовали у овом удруженом злочиначком подухвату били су Слободан Милошевић, генерал Вељко Кадиевић, генерал Благоје Аџић, пуковник Ратко Младић, Јовица Станишић, Франко Симатовић звани „Френки“, Радован Стојичић звани „Баца“, Милан Мартић, Горан Хаџић, Радован Караџић, Момчило Крајишник, Биљана Плавшић, Жељко Ражнатовић звани „Аркан“ и други припадници Југословенске народне армије - ЈНА, касније Војске Југославије - ВЈ, новоформиране српске Територијалне одбране - ТО у Хрватској и у Босни и Херцеговини, војске Републике Српске Крајине - СВК), војске Републике Српске, Територијалне одбране Србије и Црне Горе, снага локалне српске полиције и полицијских снага Републике Србије и Републике Српске снаге МУП-а, укључујући Државну безбедност – ДБ, Министарства унутрашњих послова Републике Србије и специјалних снага српске полиције у САО Крајини и у РСК-у које су се обично називале „Мартићева полиција“, „мартићевци“, „Полиција САО Крајине“ или „Милиција САО Крајине“, те припадници паравојних снага из Србије и Црне Горе, паравојних снага босанских Срба и хрватских Срба и добровољачких јединица као што су „четници“ или „Шешељевци“, као и друге политичке личности из СФРЈ, Републике Србије, Републике Црне Горе и из руководства босанских и хрватских Срба.

Војислав Шешељ, као председник СРС-а, био је истакнута политичка личност у СФРЈ/СРЈ у периоду на који се односи ова оптужница. Заговарао је политику уједињења „свих српских земаља“ у хомогену српску државу. Такозвану линију Карлобаг-Огулин-Карловац-Вировитица означио је као западну границу те нове српске државе (о којој је говорио као о „Великој Србији“) која укључује Србију, Црну Гору, Македонију и знатне дјелове Хрватске и Босне и Херцеговине.

Војислав Шешељ, дјелујући сам и у договору с другим учесницима удруженог злочиначког подухвата, учествовао је у удруженом злочиначком подухвату на следеће начине:

А) Учествовао је у регрутирању, формирању, финансирању, снабдевању, пружању подршке и руковођења српским добровољцима повезаним са СРС-ом, најчешће званим „четници“ или „Шешељевци“. Ове добровољачке јединице су биле основане и подржаване да би помогле у извршењу овог удруженог злочиначког подухвата путем чињења злочина којим се крше одредбе чланова 3 и 5 Статута Међународног суда.

Б) Држао је хушкачке говоре у медијима, на јавним наступима и приликом својих посјета добровољачким јединицама и другим српским снагама у Хрватској и Босни и Херцеговини, подстичући те снаге на чињење злочина којим се крше одредбе чланова 3 и 5 Статута Међународног суда.

Ц) Заговарао је и подстицао стварање хомогене „Велике Србије“, која би конкретно обухватала подручја наведена у овој оптужници, путем силе, те на тај начин учествовао у ширењу ратне пропаганде и распиривању мржње према несрпском становништву.

Д) У својим јавним говорима позивао је на протјеривање хрватских цивила из делова покрајине Војводине у Србији, и тако подстицао своје сљедбенике и локалне власти да узму учешћа у кампањи прогона локалног хрватског становништва.

Е) Учествовао је у планирању и припремама за преузимање власти у селима у две САО у Хрватској и у општинама Босански Шамац и Зворник у Босни и Херцеговини, те касније присилно уклањање већине неспрског становништва са тих подручја.

Ф) Учествовао је у пружању финансијске, материјалне, логистичке и политичке подршке потребне за такво преузимање власти. Ту подршку, уз помоћ Слободана Милошевића, обезбедио је од српских власти и Срба из иностранства, где је прикупио средства за подршку остварењу циља удруженог злочиначког подухвата.

Г) Регрутовао је српске добровољце повезане са СРС-ом и индоктринисао их својом екстремном националистичком реториком како би узели учешћа у присилном уклањању неспрског становништва са одабраних подручја путем чињења злочина из ове оптужнице на нарочито насилан и бруталан начин.

Војислав Шешељ је свјесно и хотимично учествовао у овом удруженом злочиначком подухвату, имајући исту намјеру као и други учесници овог удруженог злочиначког подухвата или свјест о предвидивим последицама њихових поступака. По том основу, он за ове злочине сноси индивидуалну кривичну одговорност по члану 7(1) Статута Међународног суда, поред одговорности коју по истом члану сноси за то што је планирао, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему и извршење ових злочина.

ОПЋИ ПРАВНИ НАВОДИ

Све вријеме на које се односи ова оптужница, у Хрватској и у Босни и Херцеговини постојало је стање оружаног сукоба. Постојао је некус између тог стања оружаног сукоба и злочина за које се овдје наводи да су почињени у Хрватској, Босни и Херцеговини и дијеловима Војводине у Србији.

Све вријеме на које се односи ова оптужница, Војислав Шешељ је био дужан да се придржава закона и обичаја који регулирају вођење оружаних сукоба.

Понашање за које се оптужницом терети као за злочине против човечности било је дио распрострањеног или систематског напада усмереног против хрватских, муслиманских и других неспрских цивила на широким подручјима Хрватске, Босне и Херцеговине и Војводине у Србији.

ОПТУЖБЕ:

ТОЧКА 1 (ПРОГОНИ)

Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума па најмање до септембра 1993. године, Војислав Шешељ, делујући појединачно или у договору са познатим и непознатим учесницима удруженог злочиначког подухвата, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење прогона хрватског, муслиманског и другог неспрског цивилног становништва на територији САО Западна Славонија и САО СБЗС (Славонија, Барања и западни Сријем), те у општинама Босански Шамац и Зворник у Босни и Херцеговини и у дјеловима Војводине у Србији.

Током читавог тог периода, српске снаге, које су се састојале од јединица ЈНА (и затим ВЈ-а), локалних јединица српског ТО-а (које су касније трансформиране у војску РСК и војску Републике Српске (ВРС)), те јединица ТО-а из Србије и Црне Горе, јединица локалне српске полиције и МУП-а Републике Србије, те добровољачких и паравојних јединица, укључујући добровољце које је регрутирао и/или подстрекао Војислав Шешељ, нападале су и преузимале контролу над градовима и селима на тим подручјима. Након преузимања власти, ове српске снаге, у сарадњи са локалним српским властима, успоставиле су режим прогона смишљен да се неспрско цивилно становништво истјера са тих подручја.

Ови прогони су чињени на политичкој, расној и вјерској основи, а обухватали су сљедеће:

А) Истребљење или убиство многих хрватских, муслиманских и других неспрских цивила, укључујући жене и старије особе, у опћини Вуковар и селима Воћин, Хум, Бокане и Красковић у Хрватској, те у опћинама Босански Шамац и Зворник у Босни и Херцеговини.

Б) Дуготрајно и рутинско затварање и заточење хрватских, муслиманских и других неспрских цивила у заточеничким објектима у Хрватској и Босни и Херцеговини, укључујући заробљеничке логоре у Вуковару, у Воћину и околини, те у Босанском Шамцу и Зворнику.

Ц) Успостављање и одржавање нехуманих животних услова за хрватске, муслиманске и друге неспрске цивиле у поменутиим заточеничким објектима.

Д) Стално мучење, премлађивање и убијање заточених цивила хрватске, муслиманске и друге неспрске националности у поменутиим заточеничким објектима.

Е) Дуготрајан и чест присилни рад хрватских, муслиманских и других неспрских цивила заточених у поменутиим заточеничким објектима или држаних у кућном притвору у њиховим домовима у Вуковару, Воћину, Босанском Шамцу и Зворнику. Присилни рад обухваћао је копање гробова, утоваривање муниције за српске снаге, копање ровова, те друге видове физичког рада на фронту.

Ф) Сексуално злостављање хрватских, муслиманских и других неспрских цивила од стране српских војника приликом заробљавања и у заточеничким објектима.

Г) Увођење рестриктивних и дискриминационих мера уперених против хрватског, муслиманског и другог неспрског цивилног становништва, укључујући особе у Воћину у Хрватској и Босанском Шамцу и Зворнику у Босни и Херцеговини, те у дјеловима Војводине у Србији, као што су ограничавање слободе кретања; уклањање са положаја власти у локалним институцијама државне власти и у полицији; отпуштање са посла; ускраћивање права на здравствену заштиту и самовољни претреси кућа.

Х) Мучење, премлађивање и пљачкање хрватских, муслиманских и других неспрских цивила.

И) Депортација или присилно премештање десетина хиљада хрватских, муслиманских и других неспрских цивила са горенаведених територија и из делова Војводине у Србији.

Ј) Намјерно уништавање домова и друге јавне и приватне имовине, културних установа, историјских споменика и вјерских објеката хрватског, муслиманског и другог неспрског цивилног становништва у опћини Вуковар и у Воћину у Хрватској, те у опћинама Босански Шамац и Зворник у Босни и Херцеговини.

Својим суделовањима у тим дјелима и пропустима, Војислав Шешељ је починио:

Точка 1: Прогоне на политичкој, расној или вјерској основи, што је злочин против човечности, кажњив по члановима 5(х) и 7(1) Статута Међународног суда.

ТОЧКЕ од 2 до 4 (ИСТРЕБЉЕЊЕ и УБИСТВО)

Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума па до јуна 1992. године, на територији САО СБЗС у Вуковару, а на територији САО Западна Славонија у Воћину, од 1. марта 1992. или приближно од тог датума па најмање до септембра 1993. у опћини Зворник у Босни и Херцеговини, те од 1. априла 1992. или приближно од тог датума па најмање до септембра 1993. у опћини Босански Шамац у Босни и Херцеговини, Војислав Шешељ, дјелујући појединачно

или у договору са другим познатим и непознатим учесницима удруженог злочиначког подухвата, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење истребљења и убиства хрватских, муслиманских и других несрпских цивила.

ХРВАТСКА САО ЗАПАДНА СЛАВОНИЈА

Почевши од августа 1991. године, српске снаге, укључујући добровољачке јединице зване „Шешељевци“, имале су контролу над Вођином. У новембру 1991. године, Војислав Шешељ је посетио Вођин и обратио се добровољцима. Подстакнуте говорима Војислава Шешеља, добровољачке јединице, а посебно „Шешељевци“, почеле су палити куће хрватских грађана и убијати хрватске цивиле у селима Вођин, Хум, Бокане и Красковић све док се 13. децембра 1991. године нису повукле са тог подручја. Ишли су од куће до куће и убијали сваког ког су нашли, а укупно четрдесет три цивила. Неки од оних који су се сакрили успели су преживјети.

САО СБЗС - ВУКОВАР

У новембру 1991. године, у току борби које су српске снаге водиле да би заузеле Вуковар, Војислав Шешељ је обишао град и јавно изјавио да „ниједан усташа не сме жив да изађе из Вуковара“, подстичући на тај начин убијање Хрвата. Дана 20. новембра 1991. или приближно тог датума, у оквиру опће кампање прогона, српске војне снаге, у чијем саставу су били припадници ЈНА и ТО-а, те добровољачких и паравојних јединица под командом, контролом или утицајем ЈНА, ТО-а СБЗС и других учесника удруженог злочиначког подухвата, укључујући добровољце које је регрутирао и/или подстрекавао Војислав Шешељ, одвеле су око четири стотине Хрвата и других несрба из вуковарске болнице након што су Срби преузели власт у граду. Око три стотине тих несрба пребачено је у касарну ЈНА, а затим на пољопривредно добро Овчара, око пет километара јужно од Вуковара. Ту су припадници српских снага сатима тукли и мучили жртве. Током вечери 20. новембра 1991. године, војници су жртве у групама од 10 до 20 људи превозили на једно удаљено стратиште између пољопривредног добра Овчара и Грабова, где су из ватреног оружја убили око две стотине педесет и пет несрба из вуковарске болнице. Њихова тела покопана су у масовну гробницу.

Након што су српске снаге презеле контролу над Вуковаром 18. новембра 1991. године, у „Велепромету“ се окупило више од хиљаду цивила. Неке су на то место дошли тјерани српским снагама, а други су ишли добровољно, тражећи заштиту. До 19. новембра 1991, у „Велепромету“ се окупило око двије хиљаде људи. ЈНА је отприлике осам стотина окупљених лица сматрала ратним заробљеницима. Навечер тог 19. новембра 1991, убрзо након што је ЈНА почела пребацивати наводне ратне заробљенике у свој затворски објекат у Сремској Митровици у Србији, српске снаге, међу којима су били добровољци које је регрутирао и/или подстрекавао Војислав Шешељ, издвојиле су одређени број појединаца из те групе наводних ратних заробљеника. Те издвојене појединце извели су из „Велепромета“ и убили. Тела неких од тако убијених жртава пребачена су на пољопривредно добро Овчара и покопана у масовну гробницу, а тела шест жртава остављена су да леже на земљи иза „Велепромета“.

БОСНА и ХЕРЦЕГОВИНА, ЗВОРНИК

У марту 1992, Војислав Шешељ је одржао говор на митингу у Малом Зворнику, који се налази на другој обали реке Дрине преко пута Зворника. Војислав Шешељ је рекао: „Драга браћо четници, а нарочито ви са друге стране реке Дрине, ви сте највећи јунаци. Очистићемо Босну од пагана и показаћемо им пут који води на исток, где им је и место“, цитат завршен, подстичући тако прогон несрба у Зворнику. У априлу 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване „Шешељевци“ и „Арканови тигрови“, напале су и презеле контролу над градом Зворником и околним селима. У том нападу, српске снаге су убиле много несрпских

цивила. Дана 9. априла 1992. године или приближно тог датума, припадници Арканове јединице погубили су двадесет мушкараца и младића, босанских муслимана и босанских Хрвата, у граду Зворнику. Након преузимања власти, несрби су рутински заточавани, премлаћивани, мучени и убијани. Стотине несрпских цивила било је заточено у Зворнику или околици Зворника од априла до јула 1992. године, и то у творници обуће „Стандард“, у „Циглани“, на Економији, у згради „Нови извор“ и у Дому културе у Челопеку. Дана 12. маја 1992. године или приближно тог датума, на Економији, српске снаге, међу којима је био вођа једне групе „Шешељеваца“, претукле су на смрт заточеника Несиба Даутовића. У мају 1992. године, српске снаге су убиле два заточена мушкарца несрпске националности у згради „Нови извор“. У периоду од 1. до 5. јуна 1992, српске снаге су убиле више од 150 мушкараца босанских муслимана у Техничкој школи у Каракају. У периоду од 7. до 9. јуна 1992, српске снаге су убиле више од 150 заточеника у Гериној кланици. Српске снаге су од 1. до 26. јуна 1992. године убиле више од четрдесет заточених мушкараца несрпске националности у Дому културе у Челопеку.

БОСАНСКИ ШАМЦ

У априлу 1992. године, српске снаге, укључујући добровољце зване „Шешељевци“, нападе су и преузеле контролу над градом Босанским Шамцем и околним селима. Након преузимања власти, стотине несрба је рутински заточавано, премлаћивано и мучено у главној полицијској згради (СУП-у), згради Територијалне одбране, у згради Основне и средње школе, као и у складишту пољопривредне задруге у Црквини, југозападно од града Босанског Шамца, а десетке су убијени. Дана 7. маја 1992. или приближно тог датума, двојица вођа једне јединице „Шешељеваца“ убиле су из ватреног оружја осамнаест мушкараца и младића у складишту пољопривредне задруге у Црквини.

Својим учешћем у овим дјелима, Војислав Шешељ је починио:

Точка 2: Истребљење, злочин против човјечности, кажњив по члану 5(б) и 7(1) Статута Међународног суда.

Точка 3: Убиство, злочин против човјечности, кажњив по члану 5(а) и 7(1) Статута Међународног суда.

Точка 4: Убиство, кршење закона и обичаја ратовања, санкционирано заједничким чланом 3(1)(а) Женевских конвенција из 1949, кажњиво по члану 3 и 7(1) Статута Међународног суда.

ТОЧКЕ од 5 до 9

(Затварање, мучење, друга нехумана дјела и окрутност поступање)

Од августа 1991. до септембра 1992. године, Војислав Шешељ, дјелујући појединачно или у договору с другим познатим и непознатим учесницима удруженог злочиначког подухвата, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење затварања у нехуманим условима муслиманских, хрватских и других несрпских цивила на горе наведеним територијама.

Српске војне снаге, које су се састојале од јединица ЈНА (касније Војске Југославије), Територијалне одбране хрватских и босанских Срба (које су касније трансформисане у војску РСК и војску Републике Српске (ВРС)), добровољачких и паравојних јединица, укључујући добровољачке јединице које је регрутирао и/или подстрекавао Војислав Шешељ, дјелујући у сарадњи са припадницима локалне полиције и локалним српским властима, заробиле су и заточиле стотине хрватских, муслиманских и других несрпских цивила. Ти цивили су држани у краћем или дужем заточеништву у сљедећим заточеничким објектима:

А) Складиште „Велепромета“, Вуковар, САО СБЗС, новембар 1991, објекат је водила ЈНА, ради се око хиљаду двјеста заточеника.

Б) Пољопривредно добро Овчара, околица Вуковара, САО СБЗС, новембар 1991, објекат је водила ЈНА, око три стотине заточеника.

Ц) Подрум зграде банке у Вођину у октобру 1991, неколико заточеника.

Д) „Лагер Секулинци“ код Вођина у августу 1991, три заточеника.

Е) Творница обуће „Стандард“, „Циглана“, Економија, зграда „Нови извор“ и Дом културе у Чelopeку, Зворник, Босна и Херцеговина, од априла до јула 1992, стотине заточеника.

Ф) Главна полицијска зграда (СУП), зграда Територијалне одбране, зграда основне и средње школе у Босанском Шамцу и складиште пољопривредне задруге у Црквини, у околици Босанског Шамца у Босни и Херцеговини, од априла до септембра 1992, стотине заточеника.

Животни услови у тим заточеничким објектима били су сурови и обиљежени нечовечним поступањем, претрпаношћу, гладовањем, присилним радом, неадекватном љекарском негом и систематским физичким и психичким злостављањем које је укључивало мучење, премлаћивање и сексуално насиље.

Својим учешћем у овим дјелима, Војислав Шешељ је починио:

Точка 5: Затварање, злочин против човјечности, кажњив по члановима 5(е) и 7(1) Статута Међународног суда.

Точка 6: Мучење, злочин против човјечности, кажњив по члановима 5(ф) и 7(1) Статута Међународног суда.

Точка 7: Нехумана дјела, злочин против човјечности, кажњив по члановима 5(и) и 7(1) Статута Међународног суда.

Точка 8: Мучење, кршење закона и обичаја ратовања, санкционирано заједничким чланом 3(1)(а) Женевских конвенција из 1949, кажњиво по члановима 3 и 7(1) Статута Међународног суда.

Точка 9: Окрутност поступање, кршење закона и обичаја ратовања, санкционирано заједничким чланом 3(1)(а) Женевских конвенција из 1949, кажњиво по члановима 3 и 7(1) Статута Међународног суда.

ТОЧКЕ 10 и 11

ДЕПОРТАЦИЈА И ПРИСИЛНО ПРЕМЕШТАЊЕ

Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума до маја 1992. године у српским аутономним областима у Хрватској и РСК-у, а од 1. марта 1992. или приближно од тог датума па најмање до септембра 1993. у Босни и Херцеговини, те у мају 1992. у деловима Војводине у Србији, Војислав Шешељ, дјелујући појединачно или у договору са другим Шешељ познатим и непознатим учесницима удруженог злочиначког подухвата, планирао је, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење депортације или присилног премештања хрватских, муслиманских и других неспрских цивила из мјеста њихових законских пребивалишта у Вуковару у новембру 1991, а у Вођину у новембру и децембру 1991, у опћини Зворник у Босни и Херцеговини у периоду од марта 1992. до септембра 1993, у опћини Босански Шамац у Босни и Херцеговини у периоду од априла 1992. до септембра 1993, те у дјеловима Војводине, Србија, укључујући село Хртковци, у мају 1992. године.

Да би оствариле овај циљ, српске снаге које су се састојале од ЈНА (касније ВЈ-а), локалних јединица Територијалне одбране хрватских и босанских Срба (које су касније трансформирале у војску РСК и војску Републике Српске (ВРС)) и оних из Републике Србије и Црне Горе, те добровољаца и паравојних јединица, међу којима су били „Бели орлови“ и „Душан Силни“, као и од добровољаца које је регрутовао и/или подстрекао Војислав Шешељ, дјелујући у сарадњи са локалном полицијом и полицијом Србије, опколиле су хрватске и босанске градове и села и захтевале да становници предају оружје, укључујући и своје ловачке пушке које су легално посједовали. Након тога су ти градови и села били нападнути или заузети на други начин, што се односи чак и она мјеста у којима су се становници повиновали захтевима. Намјера ових напада била је да се становништво натера да бежи. Након што би преузеле контролу над тим градовима и селима, српске снаге су у неким местима сакупљале преостало хрватско, муслиманско и друго несрпско становништво и под претњом силе га превозиле до локација у Хрватској или Босни и Херцеговини које нису биле под српском контролом, или су их депортирале на локације ван Хрватске или Босне и Херцеговине, а нарочито у Србију и Црну Гору. У другим местима, српске снаге у сарадњи са локалним српским властима, уводиле су рестриктивне и дискриминационе мере за несрпско становништво и узимале учешћа у кампањи терора чији циљ је био да се они протјерају са те територије. Већина несрба који су остали касније је депортирана или присилно премештена из својих домова.

У мају 1992. године, Војислав Шешељ је дошао у Војводину и састао се са својим сарадницима из СРС-а. Војислав Шешељ је своје сараднике упутио да контактирају несрбе и да им запрјете смрћу ако не оду са тог подручја. Дана 6. маја 1992, Војислав Шешељ је одржао хушкачки говор у селу Хртковци, у Војводини, у којем је позивао на протеривање Хрвата са тог подручја и прочитао списак са именима појединих мјештана Хрвата који су требали да оду у Хрватску. Након тог говора, у Хртковцима је почела кампања етничког чишћења усмјерена против несрба, а нарочито Хрвата. Током сљедећа три мјесеца, многи несрби били су шиканирани, претило им се смрћу и застрашивало, присиљавајући их на одлазак. Куће Хрвата су опљачкане и у њих су се уселили Срби. Често су се у куће несрба који су били натерани на одлазак усељавале српске породице расељене из других дјелова бивше Југославије.

Својим учешћем у овим дјелима, Војислав Шешељ је починио:

Точка 10: Депортацију, злочин против човјечности, кажњив по члановима 5(д) и 7(1) Статута Међународног суда.

Точка 11: Нехумана дела (присилна премештања), злочин против човјечности, кажњив по члановима 5(и) и 7(1) Статута Међународног суда.

ТОЧКЕ од 12 до 15

БЕЗОБЗИРНО РАЗАРАЊЕ, ПЉАЧКА ЈАВНЕ ИЛИ ПРИВАТНЕ ИМОВИНЕ И ПРОТИВПРАВНИ НАПАДИ НА ЦИВИЛНЕ ОБЈЕКТЕ

Од 1. августа 1991. или приближно од тог датума до маја 1992. у српским аутономним областима у Хрватској и РСК-у, а од 1. марта 1992. или приближно од тог датума па најмање до септембра 1993. године у опћини Зворник у Босни и Херцеговини, те од 1. априла 1992. или приближно од тог датума па најмање до септембра 1993. у опћини Босански Шамац у Босни и Херцеговини, Војислав Шешељ, дјелујући појединачно или у договору са другим познатим и непознатим учесницима удруженог злочиначког подухвата, планирао је, наредио, подстицао, починио или на други начин помагао и подржавао планирање, припрему или извршење безобзирног разарања и пљачке јавне и приватне имовине хрватских, муслиманских и других несрпских становника, који нису били оправдани војном нуждом. То намјерно и безобзирно

разарање и пљачка обухваћали су пљачку и уништавање домова и верских и културних објеката, а догодили су се у следећим градовима и селима:

САО СБЗС: Вуковар (уништене су стотине домова).

САО Западна Славонија: Воћин и Хум (уништене су десетине домова и католичка црква).

Босна и Херцеговина: Босански Шамац (уништене су стотине домова и џамија) и Зворник (уништене су стотине домова и десетици џамија).

Својим учешћем у овим делима, Војислав Шешељ је починио:

Точка 12: Безобзирно разарање села или пустошење које није оправдано војном нуждом, што представља кршење закона и обичаја ратовања, кажњиво по члановима 3(б) и 7(1) Статута Међународног суда.

Точка 13: Уништавање или хотимично наношење штете установама намењеним религији или образовању, што је кршење закона и обичаја ратовања, кажњиво по члановима 3(д) и 7(1) Статута Међународног суда.

Точка 14: Пљачку јавне или приватне имовине, кршење закона и обичаја ратовања, кажњиво по члановима 3(е) и 7(1) Статута Међународног суда.

Судија: Хвала. А сада молим вас да прекинете на тренутак, морамо поштовати и права оних који помажу Вијећу у његовом раду, а поготово преводиоца. Из тог разлога не можемо у једном комаду радити дуже од 90 минута. Сада се већ може предвидети да не можемо завршити читање целе оптужнице унутар тих 90 минута. Зато је нужно да сада направимо паузу.

Др Војислав Шешељ: Ја инсистирам...

Судија: А након тога ћемо, након паузе од 30 минута наставити са читањем оптужнице у целости. Као што сте то ви тражили др Шешељ.

Др Војислав Шешељ: Да, али ја имам неколико примедби на превођење па вас молим да те примедбе уклоните у току паузе, јер ја многе рећи овде не разумем. Никад у животу нисам чио за реч „хотимично“. Не знам шта значи „опћи“. Не знам шта значи „точка“ а више пута сам чуо ту реч. Не знам шта значи „западни сријем“. Претпостављам да је неки географски појам, али ја не знам где се то налази у којој земљи на свету. Не знам шта значи „обрана“ или „обране“. Не знам шта значи „сурадња“, „опћина“, не знач шта значи „регрутирао“...

Судија: Само, дозволите ми да вас прекинем др Шешељ. Ја знам да често имамо проблеме са специфичним преводом конкретних израза то није ништа ново. Мораћемо се поново позабавити тим проблемом након паузе. И након што завршимо по вашем захтјву читање оптужнице у целости. Дакле, након тога ћемо се вратити на то питање. Сада идемо на паузу и сједница ће се наставити у 14 сати и 50 минута.

Судски чиновник: Молим устаните.

(После паузе.)

Судија: Изволите сјести. Молим госпођу секретара да настави читање.

Секретар: Да, часни Суде.

Хрватска

У очекивању избора 1990. године у Книну је основана националистичка Српска демократска странка (СДС) која је заговарала аутономију, а касније и отцепљење већине српских подручја од Хрватске. Војислав Шешељ је одржавао контакт са вођама СДС-а. Долазио је на састанке СДС-а и учествовао у политичким догађајима које је организовао СДС.

Дана 25. јула 1990. године, група вођа СДС-а основала је Српско национално веће (СНВ), усвојивши Декларацију о аутономији и положају Срба у Хрватској и о суверености и аутономији српског народа.

Дана 30. јула 1990. године, на првој конститутивној седници СНВ-а, расписан је референдум на којем ће бити потврђена аутономија и суверенитет српског народа у Хрватској.

Дана 17. августа 1990. године, Срби у Книну су подигли барикаде након што је хрватска власт референдум прогласила нелегалним.

У периоду од 19. августа до 2. септембра 1990. године, Срби у Хрватској одржали су референдум о питању „суверености и аутономије“ српског народа у Хрватској. Гласање је одржано у оним областима Хрватске у којим су Срби били у већини и било је ограничено на српске гласаче. Хрвати који су живели у том региону није им било омогућено да учествују на референдуму. Резултати референдума показали су да се велика већина гласача изјаснила за српску аутономију. Дана 30. септембра 1990. године, СНВ је прогласио „аутономију српског народа на националним и историјским територијама на којима живи, а које су унутар садашњих граница Републике Хрватске као федералне јединице Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“.

Дана 21. децембра 1990. године у Книну, хрватски Срби су прогласили установљење „Српске аутономне области Крајина“ (САО Крајина) и после тога прогласили њено отцепљење од Хрватске.

Дана 7. јануара 1991, у Шидским Бановцима је формирано Српско национално веће за Славонију, Барању и западни Срем (у даљем тексту: СБЗС).

Током целог прољећа 1991. године избијали су сукоби између наоружаних Срба и хрватске полиције.

Окршајима у Пакрацу и на Плитвицама сукоб се у марту 1991. године појачао. На Плитвицама су 31. марта 1991. Срби напали аутобус који је превозио хрватске полицајце, па је и тамо дошло до борбе. ЈНА је разместила своје трупе на том подручју и издала ултиматум хрватској полицији да се повуче са Плитвица. У догађајима код Плитвица у САО Крајини учествовали су Војислав Шешељ и дио његових добровољаца. У разговорима са официрима ЈНА представљао се као „војвода“. Држао је екстремистичке националистичке говоре, подстичући локално становништво да узме учешћа у насиљу над хрватским полицајцима.

Дана 1. априла 1991. године, Извршно вјеће САО Крајине усвојило је одлуку о присаједињењу САО Крајине Републици Србији. САО Крајина је том приликом признала устав и законе Србије, као и уставно-правни систем СФРЈ, одлучивши да се на цијелој њеној територији примјењују закони и прописи Србије.

Крајем априла 1991. године, наоружани мјештани Срби помогли су „Шешељевцима“ и другим српским добровољцима да подигну барикаде у Боровом Селу код Вуковара.

Дана 1. маја 1991. године, ти наоружани Срби су узели за таоце више хрватских полицајаца који су били послати са задатком да поново уведу ред и мир у Боровом Селу.

Дана 2. маја, хрватска полиција из Осијека послала је у Борово Село већу групу тешко наоружаних полицајаца да ослободе таоце. Наоружани мјештани Срби помагали су „Шешељевцима“ и другим српским добровољцима да поставе засједу тој групи полицајаца. У борби је погинуло дванаест хрватских полицајаца, а двадесет их је рањено.

Дана 12. маја 1991. године, одржан је референдум у САО Крајини, Славонији, Барањи и западном Срему о присаједињењу тих области Србији и консолидовању тих дјелова Југославије са Србијом, Црном Гором и другима који желе да очувају Југославију. За присаједињење се изјаснило 99,8% гласача који су изашли на референдум.

Дана 19. маја 1991, Хрватска је одржала референдум на којем се гласачко тјело великом већином одредило за независност од СФРЈ.

Дана 25. јуна 1991. године, Хрватска и Република Словенија прогласиле су независност од СФРЈ. Дана 25. јуна 1991. године, ЈНА је покренула трупе у намери да спријечи одвајање Словеније.

Дана 25. јуна 1991, у Бачкој Паланци у Србији, основана је „Велика народна скупштина СБЗС“, на засједању на којем су били представници свих српских села у СБЗС-у. Велика народна скупштина донела је одлуку да се СБЗС конституише као САО СБЗС и отцепи од Хрватске. Горан Хаџић, дотадашњи председник СНВ-а, изабран је за мандатара владе. Европска заједница настојала је да посредује у сукобу.

Дана 8. јула 1991, постигнут је договор да Хрватска и Словенија суспендују имплементацију одлуке о независности до 8. октобра 1991. Европска заједница је на крају признала Хрватску као независну државу 15. јануара 1992.

Дана 18. јула 1991. Савезно председништво, уз подршку српске и црногорске владе и генерала Кадијевића, изгласало је повлачење ЈНА из Словеније, чиме је пристало на отцепљење Словеније и распад СФРЈ.

Срби на подручју Книнске Крајине, у источној Славонији и у западној Славонији почели су добијати све већу подршку од владе Републике Србије и ЈНА. У августу 1991. локалну српску Територијалну одбрану, добровољачке и полицијске снаге на тим подручјима снабдевали су, обучавали, а дјелимично њима и руководили ЈНА и функционери из МУП-а Србије. Током августа и септембра 1991, велика подручја Хрватске дошла су под српску контролу након акција српских војних снага, међу којима су били „Шешељевци“, „Бели орлови“ и полицијске снаге.

У том периоду, Војислав Шешељ се непрекидно обраћао јавности позивајући је да се укључи у ратна настојања. У више наврата је одлазио на линију фронта и састајао се са локалним српским вођама.

На подручјима под српском окупацијом у Крајини, Славонији, Барањи и западном Срему, систематски је протјеривано хрватско и друго неспрско становништво, а та подручја су ушла у састав разних горенаведених „српских аутономних области“. ЈНА је остала размештена на подручјима где су српски побуњеници преузели контролу, обезбеђујући тако подручја која су они освојили.

Дана 13. августа 1991, чланови Председништва СДС-а из западне Славоније одржали су сједницу у Пакрацу на којој је донета одлука да се прогласи оснивање „Српске аутономне области“ Западне Славоније. Као критеријум помоћу којег је дефинисана територија САО Западна Славонија коришћена је национална структура становништва. У САО Западној Славонији ушле су општине чији су представници присуствовали горенаведеној сједници Регионалног одбора СДС-а: Пакрац, Дарувар, Грубишно Поље, Подравска Слатина, Окучани,

те дјелови општина Славонска Пожега и Ораховица. На тим подручјима су Срби чинили 50 и више посто становништва.

У августу 1991. српске снаге, под вођством ЈНА, предузеле су операције против градова у источној Славонији, што је резултирало њиховом окупацијом. Хрватско и друго несрпско становништво тих подручја протјерано је под претњом силе. Крајем августа, српске снаге су започеле опсаду града Вуковара. До средине октобра 1991. српске снаге су заузеле све друге градове у источној Славонији са већинским хрватским становништвом, осим Вуковара. Несрби су подвргнути суровом окупацијском режиму прогона, убиства, мучења и других облика насиља. Велики дио несрпског становништва је на крају убијен или силом истјеран са окупираних подручја.

Опсада Вуковара трајала је до 18. новембра 1991, када је град пао у руке српских снага. Током тромесечне опсаде град је у великој мјери разорен гранатирањем ЈНА, а погинуло је на стотине лица. Кад су српске снаге заузеле град, припадници српских снага су побили стотине Хрвата. Већина несрпског становништва протерана је из града за само неколико дана након што је он пао под контролу Срба.

У Женеви су 23. новембра 1991. Слободан Милошевић, савезни секретар за народну одбрану Вељко Кадијевић и Фрањо Туђман склопили споразум, који су потписали под покровитељством специјалног изасланика Уједињених нација Сајруса Венса. Споразумом се тражило да хрватске снаге деблокирају касарне ЈНА, а да се снаге ЈНА повуку из Хрватске. Обе стране обавезале су се да ће јединице „под њиховом командом, контролом или политичким утицајем“ одмах спровести прекид ватре у целој Хрватској, а обавезале су се и да ће обезбедити да све паравојне или нерегуларне јединице повезане са њиховим снагама такође поштују прекид ватре.

Дана 19. децембра 1991, САО Крајина се прогласила Републиком Српском Крајином (РСК), а Милан Бабић је постао њен први председник.

Дана 26. фебруара 1992, САО Западна Славонија и САО СБЗС ушле су у њен састав на основу унилатералних одлука које су о томе донјеле.

Према Венсовом плану, на подручјима која су окупирале српске снаге створене су три зоне под заштитом Уједињених нација (Крајина, Западна Славонија, СЗБС) које су се поклапале са четири сектора (Југ, Сјевер, Запад и Исток). Венсовом планом тражило се повлачење ЈНА из Хрватске, повратак расељених лица у своје домове на подручјима УНПА и демилитаризовање ових подручја УНПА. Мада се ЈНА званично повукла из Хрватске у мају 1992, велики делови њеног наоружања и људства остали су на подручјима која су била у рукама Срба и били предати „полицији“ РСК. Расељеним лицима није било дозвољено да се врате у своје домове, а током сљедећих мјесеци и година протјерано је и оно мало Хрвата и других несрба који су остали на подручјима под српском окупацијом.

Српске области у РСК остале су под српском контролом до почетка маја, односно до почетка августа 1995. године. Почетком маја 1995, хрватске снаге су операцијом „Бљесак“ поново успоставиле контролу над подручјем западне Славоније. Почетком августа 1995, политичко и војно руководство Срба напустило је највећи део територије у Хрватској током масовне хрватске операције. Том операцијом, познатом под називом „Олуја“, поново је успостављена хрватска контрола над највећим дјелом РСК. Преостала подручја под српском контролом у источној Славонији, Барањи и западном Срему мирним путем су реинтегрисана у Хрватску 1998. године.

У новембру 1990, у Босни и Херцеговини су одржани вишестраначки избори. На републичком нивоу, СДА (Странка демократске акције), странка босанских Муслимана, освојила је 86 места; СДС, странка босанских Срба, освојила је 72 места, а ХДЗ освојила је 44 мјеста у Скупштини.

Централна идеја политичког програма СДС-а, онако како су га формулисале вође странке, између осталих, Радован Караџић, Момчило Крајишник и Биљана Плавшић, било је уједињење свих Срба у једној држави. СДС је издвајање Босне и Херцеговине из СФРЈ сматрао претњом српским интересима.

Резултати избора одржаних у новембру 1990. значили су да СДС, како време буде одмицало, неће моћи мирним путем да задржи Босну и Херцеговину у ономе што је постајало Југославија под српском доминацијом. Због тога је на одређеним подручјима Босне и Херцеговине, где је постојала српска већина, српски народ почео да се организује у формалне регионалне структуре које су назвали „заједницама општина“. У априлу 1991. године формирана је Заједница општина Босанске Крајине, са сједиштем у Бања Луци.

У јесен 1991. ЈНА је почела да повлачи своје снаге из Хрватске. Снаге под контролом ЈНА почеле су да се размештају у Босни и Херцеговини. Много тог људства размештено је на подручја на којима није било гарнизона ни других објеката ЈНА.

Док је рат у Хрватској трајао, постајало је све вероватније да ће и Босна и Херцеговина прогласити независност од СФРЈ. Увиђајући да неће моћи да спречи отцепљење Босне и Херцеговине од СФРЈ, СДС је почео да ствара засебни српски ентитет у Босни и Херцеговини. У периоду од септембра до новембра 1991, формирано је неколико српских аутономних области, од којих су неке настале на основу горе поменутих заједница општина.

Дана 12. септембра 1991, проглашена је Српска аутономна област Херцеговина.

Дана 16. септембра 1991, Скупштина Заједнице општина Босанске Крајине прогласила је Аутономну регију Крајина. До 21. новембра 1991, српске аутономне области и аутономне регије постале су Аутономна регија Крајина, САО Херцеговина, САО Романија-Бирач, САО Семберија и САО Сјеверна Босна.

Дана 15. октобра 1991, на сједници страначког савета СДС-а, донета је одлука о формирању одвојене скупштине под називом „Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини“ која је требала да штити српске интересе.

Дана 24. октобра 1991, Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини, у којој је доминирао СДС, доњела је одлуку о расписивању „плебисцита српског народа у Босни и Херцеговини“ на коме ће се одлучити о остајању у заједничкој држави Југославији са Србијом, Црном Гором, Српском аутономном области Крајина, САО Западном Славонијом и САО Источном Славонијом, Барањом и западним Сремом.

Дана 9. и 10. новембра 1991, босански Срби су одржали тај плебисцит. Резултат је великом већином гласова показао да босански Срби желе да остану у Југославији.

Дана 11. децембра 1991, Скупштина српског народа обратила се ЈНА са захтевом да свим расположивим средствима, као „интегрални дио државе Југославије“ заштити она подручја у Босни и Херцеговини у којима је спроведен плебисцит српског народа и других грађана о остајању у заједничкој југословенској држави.

Дана 9. јануара 1992. Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини усвојила је декларацију о проглашењу Српске Републике Босне и Херцеговине. Проглашено је да територија те републике обухвата „подручја српских аутономних регија и области и других српских етничких цјелина у Босни и Херцеговини, укључујући подручја на којима је српски

народ остао у мањини због геноцида који је над њим извршен у Другом свјетском рату“, те да остаје у саставу савезне државе Југославије.

Дана 12. августа 1992, република босанских Срба променила је назив у Република Српска.

Од 29. фебруара до 2. марта 1992, Босна и Херцеговина је одржала референдум о независности. На позив СДС-а, већина босанских Срба је ово гласање бојкотовала. На референдуму је већина гласала за независност.

Дана 27. марта 1992, на Палама је званично проглашена Српска Република Босна и Херцеговина.

Почев од марта 1992. надаље, српске регуларне и нерегуларне снаге почеле су да преузимају контролу над подручјима у Босни и Херцеговини, укључујући и територије које се наводе у овој оптужници.

Дана 6. априла 1992, Сједињене Америчке Државе и Европска заједница званично су признале независност Босне и Херцеговине.

Дана 27. априла 1992, Србија и Црна Гора су прогласиле нову Савезну Републику Југославију, коју су прогласиле државом наследницом Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.

Дана 15. маја 1992, Савет безбједности Уједињених нација је у Резолуцији број 752 захтјевао да одмах престану сви облици спољног мјешања у Босни и Херцеговини од стране јединица ЈНА и елемената Хрватске војске – ХВ и да се те јединице повуку, ставе под контролу републичке владе или распусте и разоружају.

Војислав Шешељ је долазио у Босну и Херцеговину и прије и током оружаног сукоба да би подстицао морал учесника у сукобу. У октобру 1991. године, обишао је српске војнике у Требињу, гдје су се окупили за напад на Дубровник. У мају и августу 1992. године обишао је Гацко, односно Зворник. У мају 1993. године, одржао је говор у Бања Луци.

У септембру 1993. године, Војислав Шешељ је дошао у сукоб са Слободаном Милошевићем, оспоравајући Милошевићево руководство и позивајући на то да му се изгласа „неповјерење“ у српској влади. Током октобра и новембра 1993, десетине четничких добровољаца Војислава Шешеља ухапшено је у Србији, где су оптужени за ратне злочине и друга дела.

Судија: Хвала лепо. Видим да Тужилаштво нема приговоре да се настави са додатком II.

Тужилаштво: Тако је, часни Суде.

Судија: Онда вас молим да читате полако додаток II, додаток који се односи на жртве из Вођина, Хума, Бокана и Красковића, а односи се на параграф 19 оптужнице коју имамо пред собом.

Секретар: Да, часни Суде.

Децембар 1991. ВОЂИН: Јага Шимић, рођена 1929, пол женски; Марија Матанчи, година рођења 1939, пол женски; Франца Першић, година рођења 1928, пол женски; Бранко Медић, година рођења 1959, пол мушки; Стјепан Матанчи, година рођења 1932, пол мушки; Стјепан Јурманович, година рођења 1933, пол мушки; Јакоб Штимац, година рођења 1911, пол мишки; Ангелина Штимац, година рођења 1915, пол женски; Анте Буљевац, година рођења 1907, пол мушки; Розалија Томола, година рођења 1921, пол женски; Алојзије Першић, година рођења 1922, пол мушки; Драгутин Волф, година рођења 1922, пол мушки; Марица

Иванковић, година рођења 1930, пол женски; Фрањо Матанчи, година рођења 1926, пол мушки; Марија Матанчи, година рођења 1927, пол женски; Мирко Медвед, година рођења 1929, пол мушки; Паулина Дорић, година рођења 1911, пол женски; Јулка Шимић, година рођења 1932, пол женски; Јосип Пајгл, година рођења 1965, пол мушки; Иван Шимић, година рођења 1932, пол мушки; Марија Шимић, година рођења 1934, пол женски; Вероника Амент, година рођења 1914, пол женски; Стјепан Штимац, година рођења 1959, пол мушки; Мирјана Бачић, година рођења 1936, пол женски; Марија Мајданчић, година рођења 1919, пол женски; Стипан Мајић, година рођења 1909, пол мушки; Ана Мајић, година рођења 1918, пол женски; Ивица Бон, година рођења 1954, пол мушки; Горан Салаћ, година рођења 1972, пол мушки; Владо Супан, година рођења 1959, пол мушки; Драго Иванковић година рођења 1960, пол мушки.

Плус један неидентификовани преминули.

Децембар 1991. мјесто ХУМ

Марко Вуковић, година рођења 1918, пол мушки; Марија Дузел, година рођења 1931, пол мушки; Роман Ридл, година рођења 1932, пол мушки; Иво Бановац, година рођења 1934, пол мушки.

Децембар 1991. мјесто БОКАНЕ

Стојан Ненадовић, година рођења 1914, пол мушки; Томислав Мартинковић, година рођења 1939, пол мушки, Катица Мартинковић, година рођења 1936, пол женски.

Децембар 1991. место Красковић

Златко Ковач, година рођења 196. пол мушки; Ђуро Ковач, година рођења 1922, пол мушки; Ана Ковач, година рођења 1927, пол женски; Писта Ковач, година рођења 1953, пол мушки.

Судија: Хвала. Затим следи додатак III, жртве са пољопривредног добра овчара из вуковарске болнице. У вези са параграфом 20.

Секретар: 20. новембар 1991. мејсто ОВЧАРА

Јозо Ацага, година рођења 1949. пол мушки; Андријанић Винко, година рођења 1953, пол мушки; Јадранко Анић-Антић, година рођења 1959, пол мушки; Крешимир Арнолд, година рођења 1958, пол мушки; Илија Асађанин, година рођења 1952, пол мушки; Дражен Бабић, година рођења 1966, пол мушки; Иван Бајнрауш, година рођења 1956, пол мушки; Томислав Бајнраух, година рођења 1938, пол мушки; Горан Бакета, година рођења 1960, пол мушки; Стјепан Балаш, година рођења 1956, пол мушки; Драгутин Балог, година рођења 1974, пол мушки; Јосип Балог, година рођења 1928, пол мушки; Звонимир Балог, година рођења 1958, пол мушки; Ђуро Балванац, година рођења 1952, пол мушки; Борис Баножић, година рођења 1967, пол мушки; Перо Барањаји, година рођења 1968, пол мушки; Бранко Барбарић, година рођења 1967, пол мушки; Ловро Барбир, година рођења 1935, пол мушки; Жељко Баричевић, година рођења 1965, пол мушки; Фрањо Баришић, година рођења 1946 пол мушки; Анђелко Барта, година рођења 1967, пол мушки; Јосип Батарело, година рођења 1947, пол мушки; Жељко Батарело, година рођења 1955, пол мушки; Томислав Баумгертнер, година рођења 1972, пол мушки; Марко Бегчевић, година рођења 1968, пол мушки; Жељко Бегов, година рођења 1958, пол мушки; Стјепан Бингула, година рођења 1958, пол мушки; Ринго Бјелановић, година рођења 1970, пол мушки; Мирослав Блашковић, година рођења 1959, пол мушки; Златко Блажевић, година рођења 1964, пол мушки; Анте Бодрожич, година рођења 1953, пол мушки; Марко Босак, година рођења 1967, пол мушки; Драгутин Босанац, година рођења 1919, пол мушки; Томислав Босанац, година рођења 1941, пол мушки; Јосип Бошњаков, година рођења 1960, пол мушки.

20. новембар 1991. мејсто ОВЧАРА

Иван Божак, година рођења 1958, пол мушки; Звонимир Брачић, година рођења 1970, пол мушки; Јосип Брадарич, година рођења 1949, пол мушки; Јосип Брајдић, година рођења 1950, пол мушки; Иван Буовац, година рођења 1966, пол мушки; Звонко Бужић, година рођења 1955, пол мушки; Иван Црњац, година рођења 1966, пол мушки; Звонимир Чалета, година рођења 1953, пол мушки; Ивица Чолак, година рођења 1965, пол мушки; Младен Чупић, година рођења 1967, пол мушки; Тихомир Далић, година рођења 1966, пол мушки; Ивица Долишни, година рођења 1960, пол мушки; Иван Дошен, година рођења 1958, пол мушки; Мартин Дошен, година рођења 1952, пол мушки; Тадија Дошен, година рођења 1950, пол мушки; Јосип Драгун, година рођења 1960, пол мушки; Станко Дувњак, година рођења 1959, пол мушки; Саша Ђурађ, година рођења 1968, пол мушки; Владимир Ђукић, година рођења 1948, пол мушки; Винко-Ђуро Ебнер, година рођења 1961, пол мушки; Иван Фири, година рођења 1915, пол мушки; Карло Фитуш, година рођења 1964, пол мушки; Драгутин Фришчић, година рођења 1958, пол мушки; Петар Фурунција, година рођења 1949, пол мушки; Роберт Гајда, година рођења 1966, пол мушки; Миленко Галић, година рођења 1965, пол мушки; Ведран Галић, година рођења 1973, пол мушки; Борислав Гарвановић, година рођења 1954, пол мушки; Зорислав Гашпар, година рођења 1971, пол мушки; Драган Гаврић, година рођења 1956, пол мушки; Сениша Главашевић, година рођења 1960, пол мушки; Јозо Гојани, година рођења 1966, пол мушки; Крунослав Голац, година рођења 1959, пол мушки; Бранислав Граф, година рођења 1955, пол мушки; Драган Гранић, година рођења 1960, пол мушки; Милан Грејза, рођен 1959, спол мушки; Зоран Грубер, рођен 1969, спол мушки; Драго Гудељ, рођен 1940, спол мушки; Томислав Хегедушић, рођен 1953, спол мушки; Марио Хегедушић, рођен 1972, спол мушки; Жељко Херцег, рођен 1962, спол мушки; Иван Херман, рођен 1969, спол мушки; Стјепан Херман, рођен 1955, спол мушки; Недељко Хлевњак, рођен 1964, спол мушки; Никица Холевац, рођен 1955, спол мушки; Ивица Хорват, рођен 1958, спол мушки; Виктор Хорват, рођен 1949, спол мушки; Недељко Хусњак, рођен 1969, спол мушки; Звонко Илеш, рођен 1941, спол мушки; Ивица Имбришић, рођен 1957, спол мушки; Златко Иван, рођен 1951, спол мушки; Александер Ивезић, рођен 1950, спол мушки; Марко Јајало, рођен 1957, спол мушки; Мартин Јакубовски, рођен 1971, спол мушки; Љубомир Јалшовец, рођен 1957, спол мушки; Томо Јамбор, рођен 1966, спол мушки; Михаел Јанић, рођен 1939, спол мушки; Борислав Јањић, рођен 1956, спол мушки; Борис Јантол, рођен 1959, спол мушки; Златко Јарабек, рођен 1956, спол мушки; Ивица Језицић, рођен 1957, спол мушки; Звонимир Јован, рођен 1967, спол мушки; Бранко Јовановић, рођен 1955, спол мушки; Оливер Јовановић, рођен 1972, спол мушки; Горан Јуларић, рођен 1971, спол мушки; Дамир Јурела, рођен 1969, спол мушки; Жељко Јурела, рођен 1956, спол мушки; Драго Јурендић, рођен 1966, спол мушки; Марко Јуришић, рођен 1946, спол мушки; Павао Јуришић, рођен 1966, спол мушки; Жељко Јуришић, рођен 1963, спол мушки; Игор Качић, рођен 1975, спол мушки; Јосип Капустић, рођен 1965, спол мушки; Крешимир Келава, рођен 1953, спол мушки; Дамир Кираљ, рођен 1964, спол мушки; Дамир Кираљ, рођен 1959, спол мушки; Горан Китић, рођен 1966, спол мушки; Ђуро Кнежић, рођен 1937, спол мушки; Томислав Колак, рођен 1962, спол мушки; Владимир Колак, рођен 1966, пол мушки; Душко Кологранић, рођен 1950, спол мушки; Иван Коморски, рођен 1952, спол мушки; Боно Костенац, рођен 1942, спол мушки; Борислав Костовић, рођен 1962, спол мушки; Божидар Кошир, рођен 1967, спол мушки; Иван Коваћ, рођен 1953, спол мушки; Младен Коваћ, рођен 1958, спол мушки; Зоран Ковачевић, рођен 1962, спол мушки; Дамир Ковачић, рођен 1970, спол мушки; Јосип Кожул, рођен 1968, спол мушки; Иван Крајиновић, рођен 1966, спол мушки; Златко Крајиновић, рођен 1969, спол мушки; Иван Красић, рођен 1964, спол мушки; Ивица Крезо, рођен 1963, спол мушки; Казимир Кристичевић, рођен 1959, спол мушки; Драго Крижан, рођен 1957, спол мушки; Бранимир Крунеш, рођен 1966, спол мушки; Томислав Ленђел, рођен 1957, спол мушки; Златко Ленђел,

рођен 1949, спол мушки; Звонимир Леротић, рођен 1960 спол мушки; Томислав Лесић, рођен 1950, спол мушки; Михајло Лет, рођен 1956, спол мушки; Драгутин Лили, рођен 1951, спол мушки; Хрвоје Љубас, рођен 197а, спол мушки; Тихомир Лончар, рођен 1955, спол мушки; Јоко Ловрић, рођен 1968, спол мушки; Јозо Ловрић, рођен 1953, спол мушки; Марко Луцић, рођен 1954, спол мушки; Бранко Лукенда, рођен 1961, спол мушки; Мато Лукић, рођен 1963, спол мушки; Миле Магдић, рођен 1953, спол мушки; Предраг Магоч, рођен 1965, спол мушки; Роберт Мајић, рођен 1971, спол мушки; Жељко Мајор, рођен 1960, спол мушки; Марко Мандић, рођен 1953, спол мушки; Зденко Маричић, рођен 1956, спол мушки; Мартин Маријановић, рођен 1959, спол мушки; Иван Мажар, рођен 1934, спол мушки; Андрија Међеши, рођен 1936. спол мушки; Зоран Међеши, рођен 1940, спол мушки; Охран Мерић, рођен 1956, спол мушки; Томислав Миховић, рођен 1952, спол мушки; Јосип Миклетић, рођен 1952, спол мушки; Здравко Микулић, рођен 1961, спол мушки; Звонко Микулић, рођен 1969, спол мушки; Славко Милић, рођен 1955, спол мушки; Звонимир Миљак, рођен 1950, спол мушки; Иван Мишић, рођен 1968, спол мушки; Миле Млинарић, рођен 1966, спол мушки; Андрија Мокош, рођен 1955, спол мушки; Александар Молнар, рођен 1965, спол мушки; Антун Мутвар, рођен 1969, спол мушки; Дарко Нађ, рођен 1965, спол мушки; Фрањо Нађ, рођен 1935, спол мушки; Иван Нејашмић, рођен 1958, спол мушки; Жан Мишел Николије, рођен 1966, спол мушки; Мерсад Омеровић, рођен 1970, спол мушки; Иван Орешки, рођен 1950, спол мушки; Томислав Пап, рођен 1963, спол мушки; Жељко Патарић, година рођења 1959, спол мушки; Слободан Павлић, година рођења 1965, спол мушки; Златко Павловић, рођен 1963, спол мушки; Мато Перак, рођен 1961, спол мушки; Александар Перко, рођен 1967, спол мушки; Дамир Перковић, рођен 1965, спол мушки; Јосип Перковић, рођен 1963, спол мушки; Стјепан Петровић, рођен 1949, спол мушки; Никола Пинтер, рођен 1940, спол мушки; Иван Плавшић, рођен 1939, спол мушки; Дамир Полхерт, рођен 1962, спол мушки; Бранимир Половина, рођен 1950, спол мушки; Станко Посавец, рођен 1952, спол мушки; Јања Потхорски, рођена 1931, спол женски; Томо Правдић, рођен 1934, спол мушки; Томислав Прпић, рођен 1959, спол мушки; Дмитар Пуцар, рођен 1949, спол мушки; Иван Рагуж, рођен 1955, спол мушки; Милан Рашић, рођен 1954, спол мушки; Крешимир Ратковић, рођен 1968, спол мушки; Марко Рибичић, рођен 1951, спол мушки; Салвадор Римац, рођен 1960, спол мушки; Карло Рохачек, рођен 1942, спол мушки; Жељко Рохачек, рођен 1971, спол мушки; Теман Саити, рођен 1960, спол мушки; Дамјан Самарџић, рођен 1946, спол мушки; Тихомир Савановић, рођен 1964, спол мушки; Иван Сенчић, рођен 1964, спол мушки; Стипан Сотинац, рођен 1939, спол мушки; Павао Спудић, рођен 1965, дпол мушки; Марко Станић, рођен 1958, спол мушки; Жељко Станић, рођен 1968, спол мушки; Петар Стефанко, рођен 1942, спол мушки; Иван Стојановић, рођен 1949, спол мушки; Љубомир Стубичар, рођен 1954, спол мушки; Давор Шајтовић, рођен 1961, спол мушки; Мартин Шајтовић, рођен 1914, спол мушки; Стјепан Шарик, рођен 1955, спол мушки; Сеад Шашкин, рођен 1960, спол мушки; Вјекослав Шиндиљ, рођен 1971, спол мушки; Ђуро Шренк, рођен 1943, спол мушки; Дражен Штефуљ, рођен 1963, спол мушки; Антун Табачек, рођен 1958, спол мушки; Тадија Тадић, рођен 1959, спол мушки; Дујо Тарле, рођен 1950, спол мушки; Антун Терек, рођен 1940, спол мушки; Дарко Тишљарић, рођен 1971, спол мушки; Ивица Тивановац, рођен 1963, спол мушки; Тихомир Томашић, рођен 1963, спол мушки; Жељко Тординац, рођен 1961, спол мушки; Томислав Тот, рођен 1967, спол мушки; Тихомир Траљић, рођен 1967, спол мушки; Мирослав Турк, рођен 1950, спол мушки; Петар Турк, рођен 1947, спол мушки; Дане Тустоњић, рођен 1959, спол мушки; Дражен Тушкан, рођен 1966, спол мушки; Бранко Ушак, рођен 1958, спол мушки; Мирко Вагенхофер, рођен 1937, спол мушки; Звонко Вареница, рођен 1957, дпол мушки; Синиша Вебер, рођен 1969, дпол мушки; Горан Видош, рођен 1960, спол мушки; Жарко Виленица, рођен 1969, спол мушки; Антун Виргес, рођен 1953, спол мушки; Мате Влахо, рођен, спол мушки; Мирослав Влахо, рођен 1967, спол мушки; Златан Володер, рођен 1960, спол мушки; Харлан Вон Басингер, рођен 1971, спол мушки; Златко Вујевић, рођен 1951, спол мушки; Славен Вукојевић, рођен 1970, спол

мушки; Рудолф Вуковић, рођен 1961, спол мушки; Владимир Вуковић, рођен 1957, спол мушки; Здравко Вуковић, рођен 1967, спол мушки; Иван Вулић, рођен 1946, спол мушки; Вид Вулић, рођен 1941, спол мушки; Звонко Вулић, рођен 1971, спол мушки; Михајло Зера, рођен 1955, спол мушки; Јосип Зељко, рођен 1953, спол мушки; Доминик Жеравица, рођен 1959, спол мушки; Дамир Живковић, рођен 1970, спол мушки; Горан Живковић, рођен 1960, спол мушки; Борислав Жугец рођен година рођења 1963, спол мушки.

Судија: Хвала вам што сте прочитали ових 255 имена. Попис ових жртава чита се у вези са параграфом 20 оптужнице. Где можемо прочитати навечер 20. 11. 1991. године војници су жртве у групама од 10 до 20 транспортирали на једно удаљено стратиште између фарме Овчара и Грабово. Где су их убили из ватреног оружја, отприлике 255 несрба из вуковарске болнице. Те за оптужбе је да је др Шешељ индивидуално кривично одговоран за ова дела. А сада хајде да наставимо са читањем додатка IV То су жртве из „Велепромета“ у Вуковару.

Новембар 1991. године „ВЕЛЕПРОМЕТ“, ВУКОВАР

Ангун Црк, година рођења 1942, пол мушки; Вељко Голац, година рођења 1959, пол мушки; Иван Матоушек, година рођења 1958, пол мушки; Никола Михаљевић, година рођења 1950, пол мушки; Петар Слугановић, година рођења 1938, пол мушки; Дено Владисављевић, година рођења 1971, пол мушки.

Судија: Хвала, то је анекс V жртве из Челопека, Дом културе Челопек, Зворник у вези са параграфом 22 оптужнице.

Секретар: 01. јун до 26. јуна 1992. године

Изет Хацић, 1936, Алија Атлић, 1938,

Није назначен пол, часни Суде, само година рођења.

Хусеин Салиховић, 1950, Салих Захировић, 1946, Хасан Халиловић, 1954, Сеад Ђихић 1960, Заим Пезеровић, 1959, Шабан Бикић, 1957, Хасан Атлић, 1952, Омер Окановић, 1936, Бењамин Алихоџић, 1969, Ахмет Алихоџић, 1965, Сенаид Пезеровић, 1957, Абдулах Атлић, није назначена година рођења.

Од 01. до 05. јуна 1992. мјесто Какарај, Техничка школа

Рамиз Синановић, година рођења 1956, пол није назначен, Нурија Јашаревић 1961, Авдо Јашаревић, 1950.

Од 07. до 09. јуна 1992, Ејдо Хасановић година рођења 1956, пол није назначен, Мурадиф Хасановић, година рођења 1957.

Судија: И на крају прочитајте нам само имена жртава из додтака VI

Секретар: То су све мушкарци жртве.

Иван Агатић, Јозо Ангунић, Иван Бартолић, Лука Блажановић, Нико (л) Брандић, Лука Грегуревић, Рузмир Ходзић, звани („Шума“), Суад Хоџић, Сеад Хуртић, („Батан“), Ермин презиме непознато, Хилмо презиме непознато, Ивица презиме непознато, Фрањо Мандић, Илија Матић, Иво Мијић, Јосип Орсолић, Иво Тузлак и неидентификовани дјечак.

Судија: Хвала, госпођо секретар, што сте прочитали цијелу ову оптужницу са свим додацима. Др Шешељ могу ли вас питати да ли сте добили ову оптужницу писау на језику који разумијете.

Др Војислав Шешељ: Ја сам добио ову оптужницу међутим мораћемо ове термилошке проблеме да разријешимо. Ја сам вам набројао мало пре већи број речи чије значење ја не разумем. Ту се појављују и нове речи на пример „спол“. Пратио сам мало на

енглеском ваља им то значи секс шта ли им то значи, али мени то мора овде бити изречено на језику који ја разумем. Ја разумем само српски језик. Да би вам указао на један конкретан пример до каквих проблема долази у лошем преводу.

Судија: Могули вас само прекунути зато што ви не можете знати да ми понекад имамо проблеме превода понекад то произилази из чињенице да има неколико значења једне исте ријечи, а понекад имамо проблеме у томе што ријеч на хрватском има неко друго значење него на српском. Ми смо усвојили поступак да у случају да има проблема са преводом ви можете да контактирате ОЛАД који је одговоран и уз помоћ нашег одељења за превођење те ријечи могу бити поново проверене и може се установити шта по вашем мишљењу представља тачно значење тих ријечи. Дакле, ви треба да се писмено обратите Суду у вези са овим проблемима који произилазе из превода усменог и писменог. Ми смо свјесни тога да иако нема сумње и јединица која се бави писменим превођењем и усменим превођењем се јако труди да уради посао што је боље могуће то је готово немогуће да се постигне прецизно значење једне или друге ријечи у сваком језику. Мислим да ви схватате тај проблем, молим вас контактирајте ОЛАД и обратите се Суду писмено у вези са проблемима које имате са преводом. Мислим да сте у принципу ипак разумјели оптужницу. Је ли то тачно?

Др Војислав Шешељ: Дозволите само један флагрантан пример. У оптужници стоји реч да сам се на негативан начин изражавао о паганима. Ја никад у животу, пагани значи многобожци, реч је о поганима. То има сасвим другачије значење у српском језику значи...

Судија: Извините морам да вас прекинем, мислио сам да сам вам већ објаснио да ово није мјесто да се расправља о тим детаљима. Нема сумње да је за вас много важније да расправљамо о садржају целе оптужнице у овом тренутку. Питање је само да ли сте ви разумјели опште значење општи садржај ове оптужнице. Да или не?

Др Војислав Шешељ: Колико сам ја разумео, разумео сам да ви желите да ме осудите, али ми није јасан садржај оптужнице. Ја морам да се браним од ове оптужнице. И морате ми ту оптужницу довести у ред не да ја подносим писмени захтев, ја то нисам дужан. То је дужно тужилаштво да уреди. Ако ви имате проблема са преводиоцима то нису моји проблеми.

Судија: Мислим да ћемо ријешити тај проблем, али ја морам да одбацам ову инсинуацију да је на овом Вјећу да вас осуди. На овом Вјећу је да утврди истину што је више могуће. Ми знамо да нема апсолутне истине у свету, али ми морамо да саслушамо обе стране и да на крају одлучимо на основу чињеница о ономе што бисмо назвали најближем истини. И ми ћемо се потрудити да дођемо најближе до правде а на вама је у будућности да побијате ако то желите оптужбе које се наводе у овој оптужници.

Морам да вас обавјестим да на основу правила 62. нашег Правилника о поступку и доказима у року од 30 дана од овог првог ступања пред суд ви треба да се изјасните да ли сте криви или нисте криви по свакој тачци оптужнице. По Правилу 66. у којем пише: „осим ако у правилима 53. и 69. није предвиђено другачије тужилац ће одбрани ставити на располагање на језику који оптужени разуме у року од 30 дана од првог ступања оптуженог пред Суд, копије пропратног материјала који је био приложен уз оптужницу када је она поднесена на потврду као и све претходне изјаве које је тужилац добио од оптуженог“. Али ако ви то захтевате на основу правила 62. параграф III омогућава да можете одмах да се изјасните да ли сте криви или нисте криви, по једној или свим тачкама оптужнице. Могу ли вас упитати да ли сте спремни и вољни да се изјасните по тачкама оптужнице данас или алтернативно да ли бисте радије да то урадите у року од 30 дана?

Др Војислав Шешељ: Ја ћу се изјаснити у року од 30 дана уколико у међувремену ми Тужилаштво разјасни значење ових термина који су мени непознати. Ако ми то Тужилаштво не

разјасни ја не могу да се изјасним никако. Ја остављам рок Тужилаштву од месец дана да ми то објасни. Чим ми све буде јасно ја ћу се изјаснити.

Судија: Да би било сасвим јасно у овој судници Расправно вијеће даје рокове, а не стране у поступку. Ако имате било каквих проблема на вама је да укажете на те проблеме у вези са преводом. Морате то урадити писмено као што је предвиђено правилима. Ако то не урадите бићемо у истој ситуацији у којој смо данас, у таквој истој ситуацији ћемо бити за 30 дана. И као што сам већ то раније поменуо на вама је да одлучите да ли ћете се изјашњавати о кривици. Уколико се не изјашњавате о кривици онда је на судији да у ваше име унесе изјашњавање о кривици да нисте криви по свим тачкама оптужнице. Дакле, још једном вас питам да ли желите да се изјашњавате данас или у року од 30 дана?

Др Војислав Шешељ: Ја сам вам рекао у року од 30 дана. Дакле данас не можете ништа да унесете осим тих 30 дана. У року од 30 дана ћу се изјаснити. Мени се у овом поступку уопште не жури. Ја не разумем вашу журбу. Ви као да сте ми приговарали што сам инсистирао да се цела оптужница чита. Ја имам времена целу ноћ да се чита.

Ако дозволите ја имам неколико процедуралних примедби.

Судија: У овом тренутку морамо да наставимо са радом по правилу 62. у редоследу који је предвиђен нашим Правилником након вашег захтева и ја схватам да ви желите да се изјасните о кривици информисано на основу подкрепљујућег материјала према томе у року од наредних 30 дана биће сазван претрес.

Поред тога постоје још нека обавезујућа правила која ви знате према међународном закону ми морамо да следимо та правила. Сада морамо да се позабавимо питањем ускраћивања слободе вама, др Шешељ, данас треба да одлучим да ли ћете ви остати у притвору. Наравно, ваше је право да оспоравате легалитет вашег хапшења. Да ли ви желите да покренете било какав приговор данас или као што је обичај на овом суду да задржите право да уложите формални поднесак за привремено пуштање на слободу касније.

Др Војислав Шешељ: Ја имам неколико приговора данас да уложим. Што се тиче евентуалног пуштања на слободу ја нисам ухапшен ја сам сам дошао. Друго, не постоји ниједна влада која би за мене могла да да гаранције. Ја уопште не постављам захтев за пуштање на слободу. Пошто је немогуће да се нађе влада која би гарантовала за мене ако будем привремено пуштен на слободу. То питање дакле, није актуелно. Али, ако окончате то надам се да ћете ми омогућити две три примедбе ситнијег карактера да изнесем.

Судија: Морамо наставити ја нећу заборавити ваше мање приговоре, како сте их назвали, морам да вас питам да ли је неопходно да се било ко обавјести о ускраћивању слободе вама. На пример неко од ваших рођака и о томе како вас могу контактирати у притворној јединици Уједињених нација?

Др Војислав Шешељ: Сви су обавештени да сам у затвору. Према томе нема потребе да се било ко контактира.

Судија: Хвала. У том контексту друго питање је да ли желите да Међународни суд обавести конзулат или вашу амбасаду о ускраћивању ваше слободе у складу са чланом 36. Бечке конвенције?

Др Војислав Шешељ: Не, ја не желим никакав контакт са Конзулатом тзв. Србије и Црне Горе. Ја сматрам да су у Србији и Црној Гори на власти мафијаши и криминалци, и не желим никакве гаранције и никакве контакте с њима.

Судија: То је ваше право, хвала вам за ово појашњење. То је једно узајамно питање и то омогућава Секретаријату овог суда да подузме неопходне кораке и у односу на Владу Србије и

Црне Горе да неће са те стране бити било каквих покушаја да вас контактирају. Да ли се слажете са тиме?

Др Војислав Шешељ: Да.

Судија: Хвала. Овим ја завршен уобичајен дио претреса по правилу 62. али прије него што вам дам ријеч дозволите да се обратим Тужилаштву да видим да ли имају било каквих запажања у вези са овим поступком. Посебно да им поставим питање у вези са објелодањивањем материјала.

Тужилаштво: Ми ћемо објелоданити материјал у складу са захтевима правила 66. и 66 (а) мало (и).

Судија: Нема сумње да је захтјев да то буде на језику који оптужени разумије. Ви сте жељели да изнесете неке додатне кратке примедбе. Изволите.

Др Војислав Шешељ: Ја сам данас подвргнут физичком мучењу и злостављању. На тај начин што су ми при изласку из затвора навукли панцир тежак 20 килограма. То сматрам мучењем које је забрањено по међународном праву. Мени тај панцир није потребан мене нико не угрожава. А морао сам четвороношке да улазим у возило због тог панцира. У цивилизованом свету, иако постоји нека опасност, набавља се блиндирано возило. Ја нисам дошао овде да носам панцирне блузе по Хагу. Ја сам дошао да ми судите. И заиста то је мени неподношљиво. Захтевам да укинете ту меру. Мени нико не прети, за мене нема никакве опасности.

Судија: Хвала. Раправно веће ће одлучити о том питању. А друга ствар коју сте желели рећи?

Др Војислав Шешељ: Па ја имам укупно четири ствари то је била прва. Друго, ја протестујем што сам преко медија преко неких телевизија обавештен о данашњем суђењу. Тек у 11 сати данас ја сам званично обавештен, а јуче су све телевизије објавиле. Ја мислим да треба први да будем обавештен. И бар дан раније да могу да се припремим. А не да медији сазнају пре мене.

Судија: Ако је то био случај онда се, наравно, ради о погрешци. Међутим, документи које ја имам пред собом казују ми да сте ви још јуче требали бити информирани о томе. Морате схватити ви сте коначно и правник по струци, да је по правилима о људским правилима важно да се сваки оптужени промптно доведе пред надлежног судца. А та реч промптно у јуреспонденцији овог суда и комитета за људска права члан 9. став 3. међународног пакта каже да се то мора учинити у року од три дана и зато је било нужно да вас саслушамо данас и да вам пружимо прилику да изнесете своје приговоре. Уколико је истина ово што сте рекли да ви нисте били информирани, ми ћемо то истражити. Реците нам који је ваш следећи приговор.

Др Војислав Шешељ: Постоји приblem виза. Ја желим да ме посете чланови породице, моји блиски пријатељи и евентуално правни саветници. Међутим, испречио се проблем јер холандска влада одобрава визе. И формално холандска влада може да одлучи ко мене може да посети, а ко не може. Ја инсистирам да Уједињене нације издају визе у овом случају и да то ко ће мене посетити, ко неће зависи од Суда, а не од холандске владе.

Судија: У потпуности се слажем са вама до сада није било никаквих проблема. Уколико дође до проблема молим вас да Суд о томе одмах обавјестите и ми ћемо то ријешити. Јер према споразуму који је Холандија потписала као земља домаћин јасно је да је ваше право да у посјету примате оне особе које желите. Ту не би требало бити никаквих проблема. И ваша крајња примедба?

Др Војислав Шешељ: Ја морам само још нешто да вам кажем поводом претходне. Мени је неподношљиво да холандска влада одобрава. Овај Суд је екстериторијалан, затвор је екстериторијалан мени је неподношљиво да се уопште тражи од холандске владе виза јер у том случају ја ћу се одрећи посете и пријатеља и родбине, али нећу дозволити да холандска влада о томе одлучује. Ја то постављам као правни проблем.

Судија: Морате следити правила међународног права постоји споразум са земљом домаћином споразум је склопила Низоземска са Уједињеним нацијама и он регулира сва питања логистичког карактера која су нужна да се одржи правично експедитивно суђење. То обухваћа и ваша права на посете. Међутим чињеница је да се овај међународни суд налази у Низоземској и због тога је на Низоземској да издаје визе. Молим вас да у будућности поштујете постојећа правила и тиме ћете постићи оно што желите тј. доћи ће вам посјетиоци по вашем особном избору. И ваш задњи приговор.

Др Војислав Шешељ: У мојој земљи је уобичајено да судије тужиоци и службеници суда носе нормална пристојна грађанска одела. Мене много фрустрира када видим да су судије обучене у чудна одела црно- црвено-беле боје, тужиоци црно-беле, мене то нажалост асоцира на инквизиторе Римокатоличке цркве. То ми је психолошки неподношљиво и ја инсистирам бар у мом случају да сви будете пристојно грађански одевени поготово због тога што ниједним правилом није прописано да будете баш овако одевени. Бар ја нисам добио то правило.

Судија: Постоје таква правила и ми ћемо вам доставити копију тих правила. Морате прихватити да је ово међународни суд којег је основало Веће сигурности како би се постигао и одржао мир у бившој Југославији. Право је сваког суда где год у свету он био да одлучи каква ће бити правила о одећи особља суда. Пленарна седница овога Суда која има овласти да то учини донела је правила о ношењу одеће коју видите овде у судници. Како за судце тако и за представнике оптужбе и судске савјетнике у судници. А исто би вредело и за вашег браниоца. И то ме доводи до задње тачке данашње седнице. Ви знате за значење израза право да га се саслуша. Можда ће ово веће ексофицио покренути питање да ли је у интересу правде да се вама додели браниоц. Да ли желите нешто коментирати већ сада или ћете то учинити касније?

Др Војислав Шешељ: Ја ни под којим условима нећу прихватити да ми доделите браниоца. То бих сматрао актом ограничавања мојих грађанских права и онемогућавањем одбране. У овој судници нико осим мене не може у моје име да говори и да ме брани од садржаја оптужнице. То би онда било режирано суђење. Онда би моје присуство овде било бесмислено. Уколико се нормализују овде услови, ја ћу имати свог правног саветника, свог правног помоћника, али испред моје одбране наступам само ја. И ја на то имам право, то је члан 21.

Судија: Хвала вам на вашој јасној изјави. Расправно вјеће ће вјећати о том питању. Тиме је данашња седница завршена.

Судски чиновник: Молим устаните.